

~~~~~

MATEUS I MATEUSA

~~~~~

PERSONATGES

MATEUS, *vell de vuitanta anys*

MATEUSA, *ídem*

CATARINA, *filla*

PÊDRA, *filla*

SILVESTRA, *filla*

BARRIÔS, *criat*

ESCENA PRIMERA

MATEUS

Fent voltes per la casa. Mateusa seu en una cadira

Què estan fent aquestes noies, que avui encara no les he vistes?!

MATEUSA

Al balancí.

I què li importen les seves filles al senyor, senyor iaio Mateus?!

MATEUS

Girant-se cap a ella.

Aquesta sí que és bona! La senyora sempre ha estat, és i serà (*clavant un cop al buit*)— no només impertinent, també molt descarada!

MATEUSA

Mira, senyor Ganàpia (*aixecant-se*), que ja ha passat l'època en què el senyor m'insultava a plaer! Ara tinc fills que em venjaran!

MATEUS

Abraçant-la.

No, no, Mateusa, estimada meva! Ja saps que això no és més que una impertinència dels vuitanta. Sigues pacient. Tu

suporta'm, que et faré la meva hereva universal (*apuntant-la amb una cama*) del reumatisme que el malxinat del meu avi guerxo em va clavar en aquesta cama! (*Apuntant amb un braç*) De les inflors que cada primavera em rebenten aquests braços! (*Obrint-se la camisa*) De les llagues que la teva mare amb els seus llavis de Venus va segellar en aquest pit! I finalment (*arrencant-se la perruca*) de la calvície que em vas fer enganxar, arrencant-me ara els cabells blancs, ara els negres, segons amb quines dones parlava! Si elles (*girant-se al públic*) els tenien negres, així que la mestressa podia m'arrencava els blancs, sota el frívol pretext que em feien festes! Si els tenien blancs, feia el mateix, sota el més frivoliíssim pretext que jo els feia festes! (*Aplaudint i caminant.*) I és així! És així! —Que calb! Calb, calb, calb, calb, calb! (*Cantussejant*) Calbot, calbot, calbot, ot, ot, ot!

MATEUSA

*Posant-se les mans.*¹

Déu meu! Quin home tan mentider! Déu del cel! Qui diria que als vuitanta aquest jueu errant continuaria fent com quan en tenia quinze, que robava fruita del meu pare!

MATEUS

Amb veu i entonació molt ronques.

Ep, senyora! Ep, senyora! Qui, qui t'ha dit una rucada així? (*Profereix aquestes paraules intentant caminar i quasi sense alè. Aquest serà el to del vell en totes les seves intervencions.*)

1. De l'original [N. del T].

MATEUSA

Empenyent-lo.

I llavors com és que parles de mi a totes les minyones que venen aquí, senyor conill de rata?! Per què, eh? Si el senyor no fos més cràpula que un mico encadenat, de ben segur que no diria— que soc vella, lletja i desnerida! Que si tinc asma, que si tinc una cama més curta que l'altra, que... que... en fi, que ja... (*girant-se amb expressió de terror*) que ja no li serveixo pels seus propòsits de... (*tapant-se un ull amb la mà*) de... El senyor ben bé que ho sap! (*Fregant-se amb el costat de la mà l'altre ull i amb veu plorosa*) Sí, si no hagués estat ja des de jove un mirall, model o una ombra de vergonya i de modèstia, diria que... (*girant-se cap al públic*) que ja no vol dormir amb mi! Lleig! (*Sortint de la sala.*) Mala bèstia! Iaio! Rabiüt! Jo tampoc ja no t'estimo, pudent!

MATEUS

Però... (*mirant cap al fons*) i les noies, on són?! On? On? (*S'estira de la perruca.*) Pêdra! Catarina! Silvestra! (*Para l'orella.*) No n'apareix cap! Cruels! Faran el mateix que sa mare?! Fugiran de mi?

Pobre de mi! Pobre del qui és vell! Fugen les dones i desapareixen les filles!

ESCENA SEGONA

PÊDRA

Entrant.

Què passa, papà? Què vol? Què té? Que li ha passat alguna cosa? No? *(Agafant-lo pel braç.)*

MATEUS

Com si es despertés d'un somni .

Eh? *(Fregant-se els ulls.)* Eh? Què hi ha? Què hi ha? Que ha arribat algú? Jo estava, estava aquí.

PÊDRA

Què té, pare meu?

MATEUS

Tirant els mocs nas amunt, i mirant-la.

I quina cosa que és ser vell! Nena, nena, ja que estàs aquí, passa'm un mocador! *(Tocant-li els braços.)* Au, estimada: un mocador pel teu vell papà! Sí, sí, vinga, vinga, va. *(Fent-la caminar.)*

PÊDRA

Girant-se.

Aquest pare meu és més porc cada dia! És per això que la meva mare ja n'està tan farta, que no el pot ni veure! *(Sortint.)* L'hi vaig a buscar! Esperí's un minut. *(Aturant-lo amb les mans.)* Ara torno, pare! Ara torno, i l'hi portaré un dels

més bonics (*graciosa*) que trobi al meu armari. Que m'ha sentit, papà? Que m'ha sentit?

MATEUS

Sí, sí, ja t'he sentit. Has sigut sempre la nineta dels meus ulls, el meu somni daurat... (*Entra l'altra.*) Aquesta noia (*cap a públic*) m'embruixa aquest cap (*tustant-se a banda i banda del cap*) i és l'objecte que (*tocant-se el cor*) fa omplir aquest cor d'alegria, de veure'!

CATARINA

I jo, papà? Que no me'n mereixo alguna, jo?

MATEUS

Girant-se i mirant Catarina.

Filla estimada! Catarina estimada! (*Abraçant-la.*) Ets tu, oh! Quina alegria de veure't! Filla estimadíssima, si sabessis que gran que és el plaer que inunda (*inclinant-se i duent-se la mà al pit*) aquest pit! Sí, (*abraçant-la de nou*) ets un dels éssers que em fan apreciar la meva vella existència encara per uns dies! Sí, sí, sí! Tu, la teva sàvia germana Pêdra i... i aquella que avui encara no he tingut la sort de veure, la teva més que simpàtica germana Silvestra— sou les tres uns àngels que m'emparen, que alimenten aquest cos i aquesta ànima; per i per a qui visc, i moriria, si fos menester!

Entren Silvestra fent saltirons i Pêdra fent passos de dansa.

SILVESTRA

Papà del meu cor! (*Abraçant-lo de les cames.*) Ho és tot, tot, tot

per a mi! Miri, papà: he somiat que vostè volia un mocador, i he vingut corrents! He agafat el que li duia la germana Catarina, i li ho he dut jo!

MATEUS

Que soc feliç! *(Agafa el mocador i s'eixuga els ulls.)*

CATARINA

A part i amb expressió dolorosa

Ha dit que l'altra era simpàtica: i de mi ni tan sols no ha dit que fos bonica. Sempre és un iaio que no sap complaure a tots!

PÊDRA

Papà! Jo no li he portat el que m'ha demanat perquè la Silvestra és molt brètola i molt capritxosa! Tan bon punt m'ha vist amb el mocador a la mà, me l'ha arrencat i ha corregut per portar-li-ho abans que jo!

SILVESTRA

Això és *(clavant un cop amb la mà a la germana)* perquè prefereixo el papà abans que a tu: justa!

PÊDRA

I tant que no! Mireu la senyora, que ja ha pesat els grams d'amor que consagro dins del cor al meu papà...

SILVESTRA

No els he pas de pesar! Mira: en el teu cor existeix una determinada força o quantitat d'amor consagrat *(acariciant-lo)*

amb les mans) al papà! I en mi el meu cor sencer és de pur amor que li tributo!

PÊDRA

Mira-la, *(amb aire impertinent i disgustat: celles arrufades, tombant el cap, etc.)* mira-la ella, que és retòrica! No hauria dit mai que fos tan eixerida! Que no ha estudiat, que no s'ha preparat avui també amb els seus vells patracols de filosofia? Si no s'ha preparat, que ho faci per la propera, a veure si es guanya una altra moixaina del papà!

CATARINA

Calmant-les.

Noies! *(Clavant un cop al braç o a la mà d'una i de l'altra.)* Calmeu-vos! Que sembleu criatures!

MATEUS

Àngels meus! *(Intentant calmar-les ell també.)* Santes, poncelletes... No vull que us baralleu, perquè això em disgusta. Sabeu que ja soc vell, i que els vells són més delicats que els joves... Vull veure-us contentes, ben contentes; em poso trist si no és així.

PÊDRA I CATARINA

Agafant-se de les mans i fent corró al voltant del pare.

Papà nostre! No s'ha de disgustar! No s'ha de disgustar! No ha pas de plorar! No ha pas de plorar! *(Ballant.)* Nosaltres protegirem el nostre estimat papà!

Les unes a les altres:

Vinga, saltem, ballem i cantem tots! Tots a cor!

El Pare es gira, ara cap a una, ara cap a l'altra, ple de la joia més gran; no para de somriure, té la mirada entendrida, arrufa les celles de plaer; fa per parlar, i amb prou feines diu:

MATEUS

Déu meu! Soc tan, tan feliç, que... Sí, soc molt, molt feliç!

Les filles canten:

Som tres angelets,
n'haviem estat quatre
que del cel baixem
i l'empara us portem.
Matarem el saig
que fa mal als papàs!

Molt bé que ens han tractat,
si no era l'una, l'altre.
Pel nostre bé cabal
no volem pas que el mal
en maltracti algun d'ells dos:
el matarem, grillades!

No som només uns àngels,
també pensem així,
i ho exercim així,
com ho fan els arcàngels!

Dels principats²— també
 tenim virtuts i exèrcits!
 Dels trons³! No canviïs per res,
 papà! Visca les ordres!

Per vèncer els facinerosos,
 per fer triomfar els drets,
 al pit portem florets,
 la força de milions d'esperits!

*Quan acaben de cantar, totes abracen el pare, i ell a elles, plens de la
 més gran efusió de joia.*

PÊDRA

Al pare

Ara, pare, cosirem, brodarem, filarem, farem encaixos. (*A les
 germanes.*) Vinga, noies: la mamà ja ens deu tenir les tasques
 llestes per donar-nos feina a fer!

CATARINA

Encara és d'hora: no he sentit tocar les vuit. I la nostra feina
 sempre s'inicia a les nou.

SILVESTRA

No sé pas què fer, avui: si brodar, filar o garbellar.

2. En l'angelologia tradicional cristiana, els àngels que pertanyen a la jerarquia inferior del primer cor de l'ordre angèlic, segons el Diccionari de la Llengua Catalana. [N. del T.]

3. *Ídem.*

PÊDRA

Déu santíssim, tu no saps mai què has de fer!

SILVESTRA

Mirant-la amb certa indiferència.

Molt estimada germaneta meva, només et falta tractar-me de mandrosa!

PÊDRA

No, no dic això, perquè has donat les proves més encegadoras que en un futur (*alçant la mà*) et convertiràs en una de les mosses més treballadores que hagi conegut! I avui mateix ja ha quedat demostrat al jardí del darrere, en què no hi ha flor que no hagi cultivat!

SILVESTRA

Encara rai que te n'adones i em fas el favor de dir-ho!
I si encara no ho soc, tampoc no n'hi ha per alarmar-se'n, perquè no tinc més que nou o deu anys d'edat!

MATEUS

Girant-se cap a la Silvestra

Així que has estat al pati?

SILVESTRA

I doncs, papà? Que potser no havia de segar i arrencar totes les males herbes, que, si creixen, destrueixen les plantes, les flors precioses?

MATEUS

Amb molta alegria, agafant la filla

Filla! Filla meva! Als meus braços! (*L'abraça i li fa molts petons.*) Tu fas, filla estimada, allò que Déu fa amb els governs! Allò que els bons governs fan amb els governats! Agafen, castiguen, milloren o inutilitzen els mals —perquè no molestin, ni perjudiquin als bons! I vosaltres (*a les altres*), què fèieu, mentre la meva intelligent Silvestra actuava amb tant d'encert, i posava en pràctica una acció tan meritòria i digna d'elogis majúsculs?

PÊDRA I CATARINA

Quasi a la vegada.

Jo regava les meves plantes i flors, amb l'aigua més fresca i cristallina, per tal que creixin i floreixin —perfectes i pures! (*Això ho diu Catarina.*)

PÊDRA

Jo, papà, en movia algunes i en plantava d'altres.

MATEUS

Ja veig que totes heu treballat molt! Faré a cadascuna de vostès el regal més bonic! (*Inclinant el cap.*) O sigui, quan surti al carrer! Perquè ja sabeu que aquí no tinc res per regalar-vos.

PÊDRA

Jo vull, vull... Què serà? (*Alçant una mica el cap.*) Una nina de cera, de la mida de la Silvestra! (*Assenyalant-la.*) I tota vestida

de seda, eh, papà? Amb arracades, i collars... Vostè ja sap com es vesteixen les noies quan es casen: doncs és així que la vull! No se n'oblidi, no s'oblidi de comprar-me-la i dur-me-la. Escolti'm, (*donant-li un copet al braç, amb la mà*) si a la botiga d'en Pacífico no en tinguessin, n'hi ha a la d'en Leite, a la d'en Rodolfo o a la d'en Paradedà.

SILVESTRA

Jo estaré contenta amb menys! Vull un vestit de seda, enjoiada a mà, i amb les mànigues de fil d'or! Amb blondes, i tot el que es faci del mateix fil, o del fil que sigui més modern.

MATEUS

A Silvestra.

T'accontentes només amb això? No vols sabates de seda, botins de vellut també brodats d'or, o lluentons per posar-te al cap?

SILVESTRA

No, papà, amb el vestit em basta. A més, tot el que tinc és molt bo, i en un estat que em pot anar a conjunt amb el brillant vestit que li demano. Sempre m'ha agradat estalviar, i sempre he detestat la prodigalitat.

MATEUS

Em sembla molt rebé: ets el retrat més fidel de la moralitat del vell Mateus. (*A Catarina:*) I vostè, que està tan callada? I doncs, que no demanes res?

CATARINA

Les germanes ja han demanat tant que jo no sé què li he de demanar. Sembla que tot costarà tants diners que si el senyor no hagués guanyat fa poc el gran lot de la loteria de Rio de Janeiro, em sembla— que s'hauria de vendre la perruca per satisfer tants desitjos!

MATEUS

No, no, nena! El que elles demanen costa poc en comparació als meus rendiments i als vostres! Digues, digues: què et plaurà més que et porti, que ho compro i t'ho porto.

CATARINA

Doncs bé, li ho diré: però vostra mercè no s'ha de molestar!

MATEUS

No, no: demana el que vulguis, i amb molt de plaer t'ho duré!

CATARINA

Llavors, vist que li plau de fer-me un regal... Si no fos que he d'anar a un bateig a casa de la meva amiga i comare S. Leocádia das Neves Navarro i Souto, no li diria el que més necessito i vull que m'ofereixi... És un ram de les flors més delicades que es venen a les cases de les modistes franceses i alemanyes.

MATEUS

I tanta estona t'ha costat de demanar-me una cosa de tan poquet valor?

CATARINA

No és de tan poquet valor! El que vull jo és un dels més exquisits, amb un preu que puja dels deu o els dotze mil *réis*!

MATEUS

Exactament, llavors, que és molt barat! Però com que és el que em demanes, estigues segura que seràs servida, i encara més perquè tens la intenció de presentar-te amb el ram en un ball, en un bateig o a no sé quina festa!

CATARINA

És tot el que em cal: i em farà molt contenta!

Mateusa entra ranquejant, girant els ulls i fent milers de ganyotes. Les filles, en veure-la, es diuen les unes a les altres.

PÊDRA, CATARINA I SILVESTRA

Aquí ve la mamà! (*En veu molt baixa, ràpidament.*) Mireu la mamà! Vinga! Vinga! Ja són les nou! (*Al pare.*) Papà! No s'oblidi dels nostres encàrrecs, igual que nosaltres no ens oblidem de pregar a Déu perquè prolongui els seus dies, i que siguin feliços! Fins ara a l'hora de sopar, (*fent una profunda reverència després d'haver-li besat la mà, i agafant-se les faldilles*) que és quan podrem tenir l'inexpressable plaer de passar alguns preciosos moments en la seva estimable companyia.

ESCENA TERCERA

MATEUSA

Acostant-se a les filles.

Aneu, noies, aneu a fer la vostra costura! Ja ho teniu tot ben marcat! Cadascuna té la tela, el fil i l'agulla al seu coixí; i tot el que els fa falta per treballar fins a les dues de la tarda. El que ha de fer la Pêdra està dibuixat amb llapis; els ribets de la Catarina ja tenen l'esbós; i la costura senzilla de la camisa d'aquest vell tinyós (*donant un copet a l'espatlla del marit*) està començada. Aneu amb cura i feu-ho tot a les mil meravelles.

CATARINA, PÊDRA I SILVESTRA

Com que sap que som filles obedients, pot estar segura que així ho farem.

MATEUSA

Al marit, donant-li copets a l'espatlla.

Ja sé que estàs al setè cel de plaer! Has estat amb les teves filletes més de dues hores! I jo allà, morint-me de la pena!

MATEUS

És veritat, estimada Mateusa (*donant-li també copets a l'espatlla*) però, abans de dir-te què demanava, confessa'm: per què no vas voler el teu nom de baptisme, el que els teus difunts pares et van posar?

MATEUSA

Perquè vaig trobar que aquell nom de Jônatas que em van posar era molt lleig; així que vaig preferir el de Mateusa, que casa bé amb el teu!

MATEUS

Sempre has de ser una dona! I ara que estàs vella i irritable ja no sé pas a què em recordes!

MATEUSA

Fent-se una mica enrere.

Ets un pocavergonya! Un dia, quan menys t'ho esperis, em prendré la més que justa venjança per les grolleries i els durs afronts amb què tens per costum d'insultar-me! (*Mateus se li atansa i ella recula.*) No te m'apropis, (*posant-se les mans a la cintura i amenaçant-lo amb els punys*) que ja no soc teva! Ja no t'estimo, i en tinc un altre amb qui penso viure dies més feliços!

MATEUS

Que corre amb presses a abraçar-la

La meva estimadeta! La meva velleta! La meva companyoneta durant més de cinquanta anys! (*Agafant-la.*) Pel que més vulguis, no fugis de mi, del teu vellet! I les nostres estimades filletes! Què seria d'elles si ens separéssim, si et busquessis un altre marit, ara que ets lletja i vella, encara que fos jove i guapo! Què en seria, de mi? Què en seria, de tu? No! No! No em deixaràs mai!